

- ו. בקריאת התורה כופלים ^{קמח} רק התיבות זכר עמלק, בצירה ובסגול ^{קמט}.
- ז. אעפ"י שאין אומרים שום קרוב"ץ אין אומרים אשר הניא ביום ^{קנ}.
- ח. מניחים בפורים בבקר חוץ מהקופה הקבועה, לפחות שתי צלחות עבור שני אביונים לכל הדיעות ומודיעים בפתקא כמה לתת בכל צלחת דהיינו כפי שיעור ד' ביצים פת ורושמים שזה מתנות לאביונים ואח"כ מחלק הרב את זה לשני אביונים הנ"ל ועושים כך כדי לזכות כל הקהל במצות מתנות לאביונים, בהידור ^{קנא}. ולמעשה מניחים שלשה או ארבעה קופות כאלה.
- ט. עד שנת תשנ"ז היו קוראים המגילה גם בשושן פורים אחר התפלה, ואין פושטין אז המגילה כאיגרת ואין מברכים ולא אומרים שושנת יעקב, כן המנהג בערי הספקות באר"י,

אוצר החכמה מקורות והערות

- קמח. עיין באם למקרא במקומו, וכיון שאין קריאה זו מדאורייתא די לעשות כך.
- קמט. באם למקרא במקומו ביארתי הטעם לזה בכדי שהשומעים לא יאבדו את סמיכות התיבות בפסוק זה אם יתחיל הקורא מתיבת חמש מאות אחר שהפסיקו באמצע הפסוק בקריאת י' בני המן.
- קנ. עיין בפורים משולש מהדורא רביעית בפרק ב' סע' ט"ז בסוף המו"ה שם שאין נוהגים לומר אשר הניא, ביום, כלל, אפילו שלא אמרו קרוב"ץ.
- קנא. זהו זיכוי הרבים גדול כי הרבה נותנים וחוזרים ונתבעים ונותנים ביום הפורים לכל מיני מטרות ובסופו של דבר אין מקיימים מצות מתל"א מדהמטרות שהם נותנים לשם אי אפשר לקיים עם זה מצוות מתל"א וגם אם נותנים לעניים ולפושטי יד הרי עם רובם ג"כ אי אפשר לקיים מדאינם עניים כלל, ועל ידי זה שהם נותנים לקופות אלו המתחלקות אח"כ לעניים אמיתיים מקיימים כל הנותנים מצות מתל"א לכל הדעות.

ומשנת תשנ"ז הופסקה קריאתה בט"ו, אחר שנתברר שאין צורך בזה, ועיין בספה"ק האגרת הזאת.

י. ט"ז באדר שחל ביום א' אין אומרים תחנון ולמנצח^{קנב}.

יא. כשפרשת צו פנויה להפטרה שלה ונזדמן חתן בין בשבת שלפני החתונה ובין בשבת שלאחר החתונה קוראים את הפטרת עולותיכם ספו וכו' רק עד ונכרתה מפיהם ומדלגים מיד לפסוק אחרון כה אמר ה' וכו'^{קנג}, וכל זה גם אם אין החתן עולה למפטיר, ולמעשה עדיין לא נזדמן ככה.

יב. ולזכרון, בשנה זאת תשס"ח שנת הח"א מ' שחלה פרשת צו בפורים דמוקפין קראנו הפטרת צו כנ"ל בחתן, עד ונכרתה מפיהם וכו' מדלא מיסמנא מילתא לקרוא בפורים הפטרה קשה כזאת, ובירושלים קראו פקדתי, שנית. ולהבא תחול קביעות הח"א מ' בשנת תתי"א, ועד אז כבר נקדש עפ"י הראיה בס"ד אס"ו.

מקורות והערות

קנב. פשוט מדהוא יום השמחה והסעודה לבני ירושלים עיה"ק, עיין פורים המשולש פרק ט' סע' א' וכן נתפשט המנהג בכל ערי אר"י, לא מיבעי בערי הספקות שעושים אז סעודה, אלא גם בפרזים גמורים, עיי"ש. ובתיקונים כת"י למהדור"ח כתבתי דא"א בכל העולם. וע"ע לקט הקמח החדש סי' קל"א.

קנג. נתבאר בפורים משולש פרק ד' מו"ה ה' לך נא וראה שם.

הימים שלפני פסח

א. ר"ח ניסן שחל בשבת אין אומרים שום יוצרות.

ב. מר"ח ניסן עד י"ג בו מיד אחר סיום התפילה ^{קנז} אומר אחד בקו"ר מהסידור ^{קנה} את הנשיא של היום ואין אומרים היר"צ, והציבור אומר איתו ביחד, וביום י"ג אומרים פרשת בהעלותך עד "כן עשה את המנורה".

ג. ^{קנז} בראש חודש ניסן בין כשחל בחול ובין כשחל ^{קנז} בשבת מיד אחר התפילה יוצאים ביחד למקום סמוך שיש שם

מקורות והערות

קנז. ועל ידי זה זוכים כולם לומר פרשת הנשיא דבר יום ביומו כי בלאו הכי רובם שוכחים.

קנה. לאפוקי שאין קוראים בס"ת, לא מבעיא ביום אגד"ו דאין להוציא ס"ת עבור זה אלא אפי' בב"ה ושבת ור"ח גם כן לא, כי אין לחדש דברים לא שערום אבותינו וגם משום טירחא דציבורא, משא"כ אם קוראים בסידור לאחר התפילה דהשומע ישמע והחדל יוכל ללכת לו.

קנו. בחדש לאלפים סי' רכ"א אות כ"ג כתב, דמה טוב שיצטרפו כנסיה שהיא לשם שמים לקיים ברכה זו ברוב עם הדרת מלך, (כן מצאתי כתוב אצלי, אבל במקור כתוב רק, טוב שיהיה שם מנין) וכ"כ במועד לכל חי סי' א' אות ו', ובשיח יצחק אלפיה דף ר"ד ע"א כתב, דהמדקדקים בירושלים משתדלים לברכה יום ר"ח ניסן, וכ"כ בשיח יצחק מנהגי ביהכנ"ס בית יעקב בחברון ונזהרים שביום ר"ח לצאת לשדה לברך ברכת האילנות.

אילנות דמלבלבי ומברכים ברכת האילנות, ואין אומרים רק הברכה גופא ואחד מברך בקו"ר ומכוין להוציא כולם ומי שרוצה אומר איתו מלה במלה, ונוסח הברכה שלא חיסר בעולמו כלום ולא קנח¹, ולא חיסר בעולמו דבר.

ד. ברכת החמה (ראה לקמן) כשיזכנו הקב"ה לחטול"ש לשנת תשס"ט ולמחזורים הבאים ששים ושמיים יגמרו התפילה בביהכנ"ס עד אחר קדיש תתקבל קנט² בלי בהלה וחטיפה

מקורות והערות

קנז. לאפוקי ממי שכתב דאין לברך בשבת עיין במועד לכל חי סי' א' אות ח' דבקושטא מברכים גם בשבת ובאיזמיר אין מברכים בשבת וכ"כ כף החיים סופר סי' רכ"ו ס"ק ד' דאין לברך בשבת, וכ"כ בשיח יצחק חבורן הנ"ל דאם חל ר"ח בשבת יוצאים ביום א', ולענ"ד אין בכל טעמיהם די השב שלא לברך אלא דהעיקר כמנהג קושטא וקושטא קאי דמותר לברך ואדרבה יש בזה דינא דבשבת ממלא להו במגדים ומיני ריח וכבסי' ר"צ סע' א' וכן הידר האדר"ת ז"ל לברכה משום זה דוקא בשבת כדאיתא בנפש דוד מהדור' תשמ"ד עמ' 138, וכן כתב בהליכות עולם קול סיני ע' 59 וחזו"ע פסח בנדמ"ח עמוד כ', דמותר לברך בשבת, וכן אנחנו נוהגים.

קנח. כי חזרתי על כל המקרא מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים ובכל מקום הנוסח הוא כלום וכן הודפס בכל סידורי ספרד וסידורי חסידים ורק בסידורי אשכנז הודפס דבר במקום כלום ואין לזה כל מקור ולכן אין לשנות מהנוסח העיקרי שלא חיסר בעולמו כלום, ואין העת האסף לדקדק כאן בשאר תיבות ברכה זו הצריכים דקדוק. גם בקצושו"ע סי' ס' סעיף א' גריס לה שלא חיסר בעולמו כלום.

קנט. בספר נברשת ח"א דמ"ג ע"א כתב דבשנת תרנ"ז רצו הוותיקין בירושלים ללכת בין לחש לחזרה ומנעם מזה הגאון רי"ל דיסקין מבריסק זצ"ל מטעם דאין מעבירין על המצוות והלכו לאחר קדיש תתקבל, וכן אני מעיד שכן עשינו אצל מרן החזו"א זצ"ל בשנת תשי"ג שהלכנו עם מרן זצ"ל לאחר קדיש תתקבל על הגג לברך, וכן עשינו בשנת תשמ"א בתפארת ציון.

ואז ילכו לגג גבוה שמשם רואים השמש ויברכו הברכה כפי
הסדר דלקמן ויגמרו שם התפילה עלינו והקדישים וכו'
וברכו^{קס}.

ה. ואם יחול פעם בחוה"מ בשנת תתקס"א או בז' דפסח בשנת
תתפ"א ילכו ג"כ אחר הלל וקדיש תתקבל ויחזרו תיכף
לקריאת התורה^{קסא}.

הערה חשובה

הערה חשובה

הערה חשובה

מקורות והערות

קס. בנברשת שם לא מבואר אם חזרו לעלינו או שגמרו שם ועיין במו"ה
הקודם.

קסא. כי לפני הלל שייך ג"כ אין מעבירין אך לאחר הלל כמה פעמים עושים
הפסקה לפני קריאת התורה ואין שייך אז אין מעבירין.

סדר ברכת החמה

כפי הנהוג במנין ותיקין תפארת ציון, ומנין תפארת ציון, בני ברק
כפי שנהגו ביום ד', ד' ניסן תשמ"א

ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים

הללויה הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים, הללוהו כל מלאכיו
הללוהו כל צבאיו, הללוהו שמש וירח הללוהו כל כוכבי אור,
הללוהו שמי השמים והמים אשר מעל השמים יהללו את שם ה' כי הוא
צוה ונבראו, ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור.

(אחד מברך על טלית חדשה שהחיינו והציבור יכוונו לצאת,

והוכרז שיכוונו לצאת בשהחיינו)

מברכים כולם בקול רם:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית

מודים אנחנו לך שהחיינתנו וקיימתנו והגעתנו לברך ^{אוצר החכמה} ברכת הודאה זו
ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שזכינו לברך
ברכה זו כך תחיינו ותקיימנו לעבדך בלבב שלם ותזכה אותנו ואת
צאצאינו לברכה בתקופות אחרות הבאות עלינו לשלום שמחים בבנין
עירך וששים בעבודתך ותזכנו לראות פני משיחך, והיה אור הלבנה
כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים ביום חבוש ה' את לבב עמו
ומחץ מכתו ירפא, במהרה בימינו אמן סלה.

ותזכו כולכם וב"ב לשנים טובות וארוכות ונעימות ולברך עוד כמה
וכמה פעמים ביחד עם משיח צדקנו ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו.

* וכל אחד יאמר לנשים לבוד את הברכה כל אחת לעצמה כשתראה עיגול
השמש עד 11.43 בצהרים.

ו. בשבת הגדול מפטירין וערבה כנהוג באר"י, אם חל בערב פסח מפטירין בשנה פשוטה הפטרת צו עולותיכם ספו וכו' קסב, ובשנה מעוברת מפטירין וערבה, וכן נהגנו בתשל"ד ותשל"ז פשוטות, שהפטירו בעולותיכם, ובתשמ"א שהיתה מעוברת הפטירו וערבה, אך אח"כ השתנה ובכל שבת ערב פסח בין בפשוטה או מעוברת מפטירין וערבה וכן נהגנו בתשנ"ד ובתשס"א ובתשס"ה.

מקורות והערות

קסב. להגר"א במעשה רב קע"ו מפטירין וערבה כשלא חל בער"פ ואין מפטירין כשחל בער"פ, והמנהג בארץ להפטיר וערבה לעולם, אך אין זה ברור כל כך כי יש שהעידו שהאשכנזים הפרושים הקודמים היו מפטירים בפרשת השבוע בער"פ וכהגר"א ועיין מה שכתבתי בענין זה בהערות ומילואים בספר לערב פסח שחל בשבת להרה"ג ר' צבי כהן שליט"א ובמהדורא שניה הוא בעמוד ר', ועל כן במניננו הונהג בזה כפשטות דעת הגר"א להפטיר בערב פסח בפרשת השבוע וכן נהגנו בשנת תשל"ד ובשנת תשל"ז, אך מה שכתבתי דבמעוברת נפטיר בוערבה אף שבדברי הגר"א במעשה רב אין בזה חילוק בין פשוטה למעוברת, הכרעתי כן משום דבמעוברת חל אחרי מות בשבת ערב פסח ואם נפטיר אז בפרשת השבוע נצטרך להפטיר בשבת האחרת קדושים בהתשפוט, ולכן בכדי להימנע מלהפטיר בהפטרות התשפוט נפטיר באחרי וערבה וממילא בקדושים נפטיר בזהלא כבני כושיים. דהנה במע"ר איתא דרך בזקנותו צווה הגר"א להפטיר בערב פסח בפרשת השבוע וכפי הקביעות הרי בעשרים שנותיו האחרונות לא היה ערב פסח בשבת במעוברת, וא"כ יש לומר דאם היה קורה במעוברת היה ג"כ מודה להפטיר בוערבה בכדי לא להיזקק להפטרות התשפוט, ולכן קבענו כך המנהג, וכבר הוספתי בפנים כי השתנה המנהג ולעולם מפטירים בוערבה.

- ז. אין אומרים שום פיוטים בשבת הגדול, חל שבת בערב פסח אין עושים מי שברך לכל עולה ועולה רק בסוף מי שברך אחד לכל העולים.
- ח. אם חל פסח בשבת אומרים במוצאי שבת שלפניו ויהי נועם ואתה קדוש.
- ט. בערב פסח מיד אחר התפלה עושים סיום על מסכתא או משניות.
- י. חל שבת הגדול בער"פ עושים שני סיומים ביום ה' וביום ו', קסג).

פסח

- יא. בא' דפסח אין אומרים שום פיוט גם לא ברח דודי (חוץ מטל), אך אומרים יה אלי לפני אשרי, כשחל בחול כדלקמן סע' י"ג.
- יב. בהפטר א' דפסח מתחילים בעת ההיא וכו' ובסיום ההפטרה מוסיפים פסוק ויהי ה' את יהושע וכו', קסד).

מקורות והערות

קסג. כן נהגנו כי לכאורה אם יעשו סיום ביום ה' יצטרכו להתענות ביום ו' ע"כ עושים גם ביום ו' והאחרונים דיברו מזה ובספר ערב פסח שחל בשבת בעמוד ל"ג במהדורא שניה אסף כעמיר גורנה כל הדיעות שנאמרו בזה באחרונים, ועכ"פ בודאי שהידור יש בזה לעשות סיום בשני הימים לצאת מידי כל פקפוק וחשש.

קסד. ברי"ץ גאות הלכות פסחים ע' ק"ה כתב ואנו מנהגנו מימות הראשונים להפטיר מן בעת ההיא עד אין יוצא ואין בא ואח"כ ויהי ה' את יהושע וכו', ובלוח אר"י לא כתב להוסיף פסוק ויהי ה' את יהושע, ואנחנו הנהגנו להוסיף וכדעת הריצ"ג ודעימיה שכתב דכן הוא מימות הראשונים, וע"ע

יג. אחר ברכות ההפטר אומר ש"ץ יה אלי רק בא' דפסח וא' דסוכות שחלו ביום חול^{קסה}, ובפסח מדלגים תיבת ולתודה^{קסו}.

יד. אין ש"ץ לובש קיטל לתפילת טל.

טו. אומרים תפילת טל מטל תן וכו', לפני החצי קדיש כנהוג באר"י^{קסז}.

טז. אחר החצי קדיש מכריז ש"ץ עוד פעם מוריד הטל.

יז. אומרים החצי קדיש והתחלת ברכת אבות בניגון שויו"ט כרגיל ונהוג באר"י במנהג אשכנזים פרושים^{קסח}, ואין אומרים בניגון טל וגשם.

מקורות והערות

בליקוטי מהרי"ח ח"ג דף כ"ה ע"א במש"ש דדעת מהרי"ל ולבוש ומחזור"ו להתחיל מן ויאמר יהושע, אך לא נהגו כן אשכנזים פרושים באר"י, ולכן מחוורתא כמנהג הריצ"ג שהעיד שכן הוא מימות הראשונים.

קסה. כללא דמילתא אין אומרים יה אלי בשבת ואין אומרים כשאומרים יזכור וא"כ לא נשאר לומר אלא בא' דפסח ודסוכות שחלו בחול ועיין בכל זה בשערי אפרים שער י' סע' מ' ובלקוטי מהרי"ח ח"ג דף כ"ה ע"א אלא שמה שכתב בשערי אפרים שם דכשמברכים טל ג"כ אין אומרים לא נהגו כן אלא אומרים כן, דאם לא כן לא ישאר לנו לאומרו אלא פעם אחת בשנה בא' בסוכות.

קסו. בלוח אר"י כתב לדלג בפסח החרוז של ולתודה ולעולה וכו' ואיני יודע למה לא די לדלג תיבת ולתודה (שהיא חמץ) ולהשאיר שאר החרוז, וכן נהגנו.

קסז. אף שהגר"א במעשה רב אות קס"ג כתב לברך טל וגשם בחזרת הש"ץ נהגו בזה האשכנזים פרושים באר"י כמנהג הספרדים לברך לפני תפילת לחש. ועיין בזה השלחן ח"ג עמוד כ"א במר"ה שם ד"ה ודע.

יח. במוסף אין ש"ץ אומר פיסקת זה קרבן שבת וכו', ואומרים ותערב כשיש כהן כנהוג באר"י, ושם נעבדך וכו', ותחזנה וכו' המחזיר שכינתו לציון.

יט. בענין אמירת שיר הכבוד עיין לעיל במנהגי שבת סעיף מ"ח קסט).

כ. בכל יו"ט והו"ר פרט לר"ה ויוהכ"פ שרים אדון עולם אחר התפלה קע).

כא. ספירת העומר אחר ברכו בתרא, חוץ מליל ראשון שסופרים לפני עלינו לשבח.

כב. חילוק העולים בקריאות חול המועד כדלקמן:

כג. ביום א' דחזה"מ קוראים שור או כשב ומפסיקים כפי שכותב בלוח אר"י שרצוי לעשות קעא).

כד. בקריאת אם כסף תלוה וכו' בחזה"מ קוראים לוי מאלקים לא תקלל עד אחר שלש רגלים תחוג לי בשנה קעב).

מקורות והערות

קסח. כן הוא מנהג אשכנזים פרושים באר"י שלא נודע להם כלל ניגון מיוחד של חצי קדיש וברכת אבות של טל וגשם דכל זה הוא דוקא כשמברכים בחזרת הש"ץ אבל אנחנו שמברכים לפני תפילת לחש אומרים אח"כ החצי קדיש וכן התחלת חזרת הש"ץ בניגון רגיל של שבת ויום טוב ואין אנחנו מכירים הניגון המיוחד של טל לקדיש ולהתחלת חזרת הש"ץ.

קסט. עיין במעשה רב ק"ע כתב דרך ביו"ט י"ל שיר הכבוד.

קע. כי בר"ה ויוהכ"פ אינו זמן שירה וכמאמרם ספרי חיים וכו'.

קעא. שבהפסקות אלו יוצא שקראו לכל אחד מהג' עולים מענין היום, ויש בזה הידור לקרוא לעולים, מענין היום כל מאי דאפשר ועיין לקמן במר"ה קע"ב.